

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
DANYCH OSOBOWYCH**
Miroslaw Wróblewski

Warszawa,

DOL.401.405.2024

**Pani
Marzena Okła-Drenowicz
Minister do spraw Polityki Senioralnej**

Szanowna Pani Minister,

w odpowiedzi na pismo z 14 października 2024 r., znak: DS.WWS.010.2.2024, działając na podstawie art. 57 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679¹ oraz art. 51 ustawy o ochronie danych osobowych², uprzejmie informuję, że do przedstawionego **projektu ustawy o bonie senioralnym**, dalej powoływany jako „projekt ustawy”, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych jako organ nadzorczy wskazuje na następujące kwestie.

I. Uwaga ogólna.

Projekt ustawy przewiduje szereg unormowań określających warunki nabywania prawa do bonu senioralnego, tj. usług wsparcia dla rodzin aktywnych zawodowo w opiece nad wstępnym seniorem. Rozwiązania te ściśle wiążą się z przetwarzaniem danych osobowych przez organy publiczne upoważnione do realizacji obowiązków nałożonych na nie mocą projektowanych przepisów ustawy. Realizacja tych zadań wiąże się także z przetwarzaniem szczególnych kategorii danych osobowych dotyczących zdrowia, w rozumieniu art. 9 ust. 1 rozporządzenia

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, str. 1 ze zm.), dalej jako „rozporządzenie 2016/679”.

² Ustawa z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

2016/679³. Zważając na istotę proponowanej regulacji, jaką jest wsparcie dla rodzin aktywnych zawodowo w opiece nad seniorami, organ nadzorczy wskazuje, że wszelkie rozwiązania związane z budowaniem podstaw prawnych dla realizacji założeń i celów projektowane ustawy muszą zapewniać stosowanie rozporządzenia 2016/679. Biorąc pod uwagę regulowany projektowaną ustawą charakter przetwarzanych danych na szeroką skalę, w tym danych szczególnych kategorii, za konieczne należy uznać objęcie projektu ustawy **testem prywatności**⁴ wymagany przepisami rozporządzenia 2016/679, w tym oceną skutków dla ochrony danych osobowych⁵. Przeprowadzenie oceny skutków dla ochrony danych osobowych jest narzędziem wspomagającym proces tworzenia przepisów prawa służących przetwarzaniu danych osobowych, ze względu na zakres, skalę i sposoby przetwarzania danych osobowych, które mogą powodować wysokie ryzyko naruszenia praw i wolności osób, których dane dotyczą.

II. Uwagi szczegółowe.

Art. 11 ust. 3 pkt 1 lit. b projektu ustawy wskazuje, że kwestionariusz oceny poziomu niezaspokojonych potrzeb w zakresie podstawowych czynności życia codziennego zawiera dane osoby, o której mowa w art. 4, w tym jej datę urodzenia. W świetle zasady minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia 2016/679) przetwarzanie w kwestionariuszu daty urodzenia seniora jest zbędne, o ile przetwarzany jest numer PESEL. Numer ten nie tylko w unikalny sposób identyfikuje osobę fizyczną, ale pozwala również na ustalenie szeregu dodatkowych informacji, w tym daty urodzenia osoby, której dotyczy. Przetwarzanie informacji na temat daty urodzenia osoby, o której mowa w art. 4 jest natomiast zasadne, jeżeli nie nadano jej numeru PESEL.

Powyższy kwestionariusz ma także zawierać pytania dotyczące samodzielności w zakresie podstawowych czynności życia codziennego (**art. 11 ust. 3 pkt 5 projektu**). Z brzmienia przepisu nie wynika precyzyjnie, jakie dane osobowe będą na jego podstawie pozyskiwane. W szczególności nie jest jasne, czy w

³ W rozumieniu art. 9 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby.

⁴ Uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze wynikające z przetwarzania, administrator - zarówno przy określaniu sposobów przetwarzania, jak i w czasie samego przetwarzania - wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, takie jak pseudonimizacja, zaprojektowane w celu skutecznej realizacji zasad ochrony danych, takich jak minimalizacja danych, oraz w celu nadania przetwarzaniu niezbędnych zabezpieczeń, tak by spełnić wymogi niniejszego rozporządzenia oraz chronić prawa osób, których dane dotyczą.

⁵ Uzasadnionym jest dokonanie oceny skutków dla ochrony danych – zgodnie z art. 35 ust. 10 rozporządzenia 2016/679 – już w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjmowaniem określonej podstawy prawnej przetwarzania danych, co przy dokonaniu prawidłowej oceny i wypracowaniu przepisów szczególnych uwzględniających stosowanie ogólnego rozporządzenia o ochronie danych może zastąpić dokonywanie takiej oceny przez podmioty stosujące / wykonujące następnie tak ustalone przepisy.

przedmiotowym kwestionariuszu będą przetwarzane dane dotyczące zdrowia⁶, stanowiące szczególną kategorię danych osobowych w rozumieniu art. 9 rozporządzenia 2016/679, w związku z czym dane te podlegają szczególnemu reżimowi ochrony, wyższemu niż tzw. dane zwykłe. Jeżeli informacje wymienione w pkt 5 miałyby obejmować dane dotyczące zdrowia, zasadne wydaje się dokładne wyszczególnienie w projekcie, jakie dane osobowe seniora będą przetwarzane na podstawie projektowanej regulacji. Należy zauważyć, że tworzenie przez projektodawcę otwartego katalogu takich danych nie kształtuje gwarancji ich odpowiedniego przetwarzania po stronie podmiotu danych osobowych, o których mowa w art. 9 rozporządzenia 2016/679. Za proponowanym rozwiązaniem przemawia взгляд na zasady: zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości oraz minimalizacji danych⁷.

Należy także odnieść się do **art. 11 ust. 6 projektu**, stanowiącego delegację do wydania rozporządzenia regulującego m. in. wzór kwestionariusza oceny poziomu niezaspokojonych potrzeb w zakresie podstawowych czynności życia codziennego. Oznacza to, że wzór kwestionariusza potencjalnie ujawniającego stan zdrowia osoby fizycznej będzie regulowany aktem rangi rozporządzenia. Nie jest do końca jasne, czy z ww. rozporządzenia wynikać będzie także zakres danych osobowych zawartych w kwestionariuszu. Organ nadzorczy zwraca uwagę, że jeżeli organ publiczny przetwarza dane osobowe, o których mowa w art. 9 rozporządzenia 2016/679, w celu realizacji swoich ustawowych zadań, zakres tych danych osobowych powinien wynikać z przepisów rangi ustawy, a nie aktu niższego rzędu w postaci rozporządzenia, ze względu na wspomniany szczególny reżim ochrony tych danych osobowych.

Art. 18 ust. 3 projektu ustawy przewiduje, że „Zlecanie przez gminę realizacji bonu senioralnego nie może obejmować: 1) ustalania zakresu usług wsparcia w ramach bonu senioralnego, w tym przeprowadzania weryfikacji wniosków, 2) ustalania czasowego zwiększenia wartości bonu senioralnego, w tym przeprowadzania weryfikacji wniosków – nie dotyczy to podmiotów, o których mowa w ust. 2 pkt 1–4.”. Wątpliwości budzi **przepływ i zakres informacji** dotyczący ustalonego zakresu świadczeń pomiędzy podmiotami go ustalającymi a podmiotami wymienionymi w art. 18 ust. 2 pkt 5-8 projektu ustawy, które realizują bon senioralny, jednak samodzielnie nie ustalają jego zakresu. Należy przy tym zwrócić uwagę, że wśród informacji mających wpływ na wielkość przyznanego świadczenia będą przetwarzane szczególne kategorie danych osobowych, w szczególności dotyczące zdrowia. Dane te z uwagi na ich wyjątkowy charakter, jako informacje o sytuacji rodzinnej, bytowej i zdrowotnej należą do najbardziej intymnych i osobistych informacji dotyczących życia i zdrowia, co rodzi ryzyko dyskryminacji i stygmatyzacji

⁶ Zgodnie z art. 4 pkt 15 rozporządzenia 2016/679 "dane dotyczące zdrowia" oznaczają dane osobowe o zdrowiu fizycznym lub psychicznym osoby fizycznej - w tym o korzystaniu z usług opieki zdrowotnej - ujawniające informacje o stanie jej zdrowia.

⁷ Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 dane osobowe muszą być m. in. przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą ("zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość") oraz adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane ("minimalizacja danych").

takich osób. W tym kontekście należy przypomnieć motyw 52 i art. 9 ust. 2 rozporządzenia 2016/679, zezwalające na wyjątki od zakazu przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych – **o ile przewiduje to prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego i podlega to odpowiednim zabezpieczeniom chroniącym dane osobowe i inne prawa podstawowe**. Podstawa prawna, związana z zrealizowaniem obowiązków związanych z ingerencją w prawo do prywatności i prawo ochrony danych osobowych – przepływem danych (ich przekazywaniem, udostępnianiem, pozyskiwaniem) powinna wynikać wprost z przepisów rangi ustawowej, tj. z omawianej ustawy o bonie senioralnym, a podstawa ta powinna precyzyjnie określać w szczególności cele przetwarzania, warunki i tryb udostępniania danych pomiędzy różnymi administratorami danych osobowych, a także zakres tego udostępniania. Rozwiązanie to jest istotne także z punktu widzenia zasady rozliczalności wyrażonej w art. 5 ust. 2 rozporządzenia 2016/679, zgodnie z którą to administrator ponosi odpowiedzialność za wykazanie przetwarzania danych osobowych zgodnie z prawem.

Przewidziane w **art. 20 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 projektu ustawy** rozwiązanie wskazuje, że **wykaz podmiotów, którym gmina zleciła realizację bonu senioralnego jest jawny** i zawiera m.in. nazwę i adres siedziby podmiotu. Przepis ten obliuguje wojewodę do udostępniania w Biuletynie Informacji Publicznej informacji o podmiotach objętych wykazem, a zatem oznacza to, że może to dotyczyć również **informacji identyfikujących przedsiębiorcę**, w tym ujawniać jego imię, nazwisko i adres. Przyjęcie modelu powszechnej jawności wykazu (udostępnianie na stronie internetowej w BIP) niesie za sobą określone konsekwencje także w sferze przetwarzania, w tym ujawniania danych osobowych nieograniczonemu kręgowi odbiorców, w celu nieokreślonym projektowanymi przepisami i niewskazanym w uzasadnieniu. Z projektowanych przepisów nie wynika cel w jakim przedmiotowy wykaz jest jawny, co czyni tą normę blankietową. Podstawa prawna przetwarzania danych osobowych powinna spełniać wymogi wynikające z art. 6 ust. 3 rozporządzenia 2016/679⁸, cel przetwarzania musi być określony w tej podstawie prawnej. Zasadne jest zatem uzupełnienie projektowanej regulacji o wskazanie celu dla którego wprowadzana jest jawność wykazu udostępnianego w na stronie BIP dla zapewnienia stosowania zasady zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości oraz ograniczenia celu.

⁸ Podstawa przetwarzania, o którym mowa w ust. 1 lit. c) i e), musi być określona:

a) w prawie Unii; lub b) w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator.

Cel przetwarzania musi być określony w tej podstawie prawnej lub, w przypadku przetwarzania, o którym mowa w ust. 1 lit. e) - musi być ono niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi. Podstawa prawna może zawierać przepisy szczegółowe dostosowujące stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia, w tym: ogólne warunki zgodności z prawem przetwarzania przez administratora; rodzaj danych podlegających przetwarzaniu; osoby, których dane dotyczą; podmioty, którym można ujawnić dane osobowe; cele, w których można je ujawnić; ograniczenia celu; okresy przechowywania; oraz operacje i procedury przetwarzania, w tym środki zapewniające zgodność z prawem i rzetelność przetwarzania, w tym w innych szczególnych sytuacjach związanych z przetwarzaniem, o których mowa w rozdziale IX. Prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego muszą służyć realizacji celu leżącego w interesie publicznym, oraz być proporcjonalne do wyznaczonego, prawnie uzasadnionego celu.

Ponadto kluczowe przy wprowadzaniu do porządku prawnego tego typu rozwiązania, tj. jawności wykazu podmiotów a w nim danych osobowych, jest określenie w przepisach prawa **okresu retencji danych zamieszczanych w BIP w analizowanym kontekście**. Brak jasnych i przejrzystych kryteriów kształtujących te okresy powoduje, że dane będą ujawniane w przestrzeni publicznej przez nieokreślony i nieograniczony czas, co pozostaje w sprzeczności z zasadą ograniczenia przechowywania (art. 5 ust. 1 lit. e rozporządzenia 2016/679⁹). Okres ujawniania danych osobowych powinien zostać oszacowany i uzależniony od celów, jaki przez publikację ma być osiągnięty i nie może być dłuższy niż jest to niezbędne do celu, w którym dane są przetwarzane. Kwestia ta wymaga uzupełnienia w przepisach ustawy i nałożenia obowiązku usuwania z przestrzeni publicznej informacji, obejmujących dane osobowe, które nie muszą już być zgodnie z ratio legis publikowane. Bowiem każda osoba fizyczna, także prowadząca działalność gospodarczą, ma prawo do „bycia zapomnianym”, w szczególności do tego, by jej dane osobowe zostały usunięte i przestały być przetwarzane, jeżeli dane te nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane (art. 17 ust. 1 lit a rozporządzenia 2016/679¹⁰). Prawo do „bycia zapomnianym” w kontekście prawa do prywatności i konieczności usuwania danych osobowych z przestrzeni publicznej – jeżeli nie istnieje uzasadniona podstawa do ich dalszego upubliczniania – jest przedmiotem wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 13.05.2014 r., C-131/12, Google Spain SL i Google Inc. przeciwko Agencia de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González, Zotsis 2014, Nr 5, Poz. I-317.

Art. 22 ust. 3 projektu ustawy stanowi, że „Po ukończeniu szkolenia, o którym mowa w ust. 1, podmiot realizujący szkolenie wystawia uczestnikowi szkolenia zaświadczenie potwierdzające odbycie szkolenia wraz ze wskazaniem zagadnień wchodzących w jego zakres.”. Organ nadzorczy wskazuje, że niezbędne jest określenie zakresu danych osobowych przetwarzanych w **zaświadczeniu** potwierdzającym odbycie szkolenia przygotowującego do pracy z osobami z niezaspokojonymi potrzebami w zakresie podstawowych czynności życia codziennego, jakie wymagane są dla osiągnięcia celu regulacji. Bez takiego doprecyzowania może dochodzić do przetwarzania w zaświadczeniu danych zbędnych i nadmiarowych do celu w jakim mają służyć. Przez wzgląd na zasadę proporcjonalności (art. 5 ust. 1 lit. c) i przejrzystości (art. 5 ust. 1 lit. a rozporządzenia

⁹ Dane osobowe muszą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane; dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych na mocy art. 89 ust. 1, z zastrzeżeniem że wdrożone zostaną odpowiednie środki techniczne i organizacyjne wymagane na mocy niniejszego rozporządzenia w celu ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą („ograniczenie przechowywania”).

¹⁰ Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane.

2016/679) zasadne jest uzupełnienie regulacji przez wskazanie danych osobowych przetwarzanych w zaświadczeniu.

Zgodnie z **art. 27 ust.1 pkt 1 lit b projektu ustawy**, „Wniosek o przyznanie bonu senioralnego zawiera dane osoby, o której mowa w art. 6 ust. 1”, w tym jej datę urodzenia. Projektowane rozwiązanie przewiduje, że we wniosku przetwarzana jest **data urodzenia zstępnego**, osoby uprawnionej do złożenia wniosku o przyznanie bonu w imieniu seniora, tymczasem to wiek seniora istotny jest dla realizacji świadczenia. Przetwarzanie tej danej w ocenie organu nadzorczego nie znajduje uzasadnienia zważywszy, że data urodzenia zstępnego nie ma znaczenia dla realizacji świadczenia. Warto zauważyć, że we wniosku dodatkowo przetwarzane są inne dane osobowe zstępnego seniora: imię i nazwisko, numer PESEL albo, jeżeli nie nadano tego numeru, seria i numer dowodu osobistego lub numer paszportu, co niewątpliwie jednoznacznie identyfikuje osobę składającą wniosek, a numer PESEL wskazuje na datę jego urodzenia. Projektodawca powinien wskazać i uzasadnić cel, który uzasadnia niezbędność przetwarzania daty urodzenia zstępnego a najlepiej zrezygnować z przetwarzania tej danej, jako danej nadmiarowej do realizowanego zadania (zasada ograniczenia celu oraz minimalizacji danych).

Art. 27 ust. 1 pkt f-g projektu ustawy stanowi, że „Wniosek o przyznanie bonu senioralnego zawiera dane osoby, o której mowa w art. 6 ust. 1, adres poczty telefonicznej o ile dotyczy, numer telefonu, o ile dotyczy”. Tak sformułowana treść przepisu obliguje do przekazywania danych „o ile dotyczy”, co nie spełnia wymogu przejrzystości przetwarzania (art. 5 ust. 1 lit. a rozporządzenia 2016/679), nie wiadomo bowiem jakiej konkretnej sytuacji dotyczy. Projektowany przepis wymaga preredagowania tak, aby jednoznacznie wynikało z niego, że podanie adresu poczty elektronicznej czy numeru telefonu jest **fakultatywne** jako wybrana forma kontaktu. Za powyższym przemawia fakt, że w polskim porządku prawnym nie został nałożony na osoby fizyczne obowiązek posiadania poczty elektronicznej czy też posiadania numeru telefonu.

Analogiczną uwagę należy podnieść do **art. 27 ust 1 pkt. 2 lit. e-f projektu ustawy**.

Art. 28 ust. 1 projektu ustawy stanowi, że „Wniosek o czasowe zwiększenie wartości bonu senioralnego zawiera dane, o których mowa w art. 27 ust. 1 pkt 1–3 i 6.”. Pod rozagę projektodawcy poddaje się **niezbędność ponownego przekazywania** we wniosku o czasowe zwiększenie bonu senioralnego wszystkich danych osobowych wymienionych w art. 27 ust. 1 pkt 1-3 projektu ustawy, o ile przekazywanie to dotyczyć ma osoby, która składała już wniosek o przyznanie świadczenia w postaci bonu senioralnego w imieniu seniora.

Zgodnie z **art. 28 ust. 2 projektu ustawy** „do wniosku o czasowe zwiększenie wartości bonu senioralnego dołącza się dokumenty uzasadniające potrzebę czasowego zwiększenia”. Należy zwrócić uwagę, że okoliczności uzasadniające zwiększenie wartości bonu senioralnego mogą wynikać z czasowego pogorszenia stanu zdrowia w wyniku przebytej choroby, czy też hospitalizacji. **Konieczność zaś**

dokumentowania potrzeby czasowego zwiększenia wartości bonu w formie dokumentu dołączanego do wniosku, może oznaczać, że będą pozyskiwane w ten sposób dane osobowe w zakresie szerszym, niż jest to niezbędne dla realizacji tego świadczenia. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, gdy zakres danych może obejmować przetwarzanie szczególnych kategorii danych osobowych dotyczących zdrowia, przekazywanych wraz z dokumentacją medyczną np. w postaci wypisu ze szpitala. Projektodawca powinien rozważyć, czy na etapie składania wniosku o zwiększenie wartości bonu możliwe jest dołączanie **oświadczenia** o sytuacji uzasadniającej potrzebę zwiększenia wartości świadczenia. Potwierdzenie informacji zawartych w oświadczeniu może nastąpić w trakcie indywidualnej oceny sytuacji przeprowadzanej pod adresem miejsca zamieszkania seniora przewidzianej w art. 34 projektu ustawy, przez **okazanie** dokumentu, który uzasadnia zwiększenie świadczenia. Projektowane rozwiązanie może w praktyce prowadzić do naruszenia zasady ograniczenia celu (art. 5 ust. 1 lit. b) i minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia 2016/679).

Rozwiązanie zawarte w **art. 29 ust. 2 projektu ustawy** przewiduje, że „w przypadku, o którym mowa w ust. 1, kolejne złożone wnioski pozostawia się bez rozpoznania.”. Norma ta wskazuje, że wniosek złożony przez kolejną osobę uprawnioną (zstępnego seniora) nie jest rozpatrywany, w tym zakresie organ nie prowadzi postępowania. Wraz z kolejnym wnioskiem przekazywane są dane osobowe, kolejnej osoby składającej ten wniosek. Wyjaśnienia i doprecyzowania zatem wymaga w świetle zasady przejrzystości (art. 5 ust. 1 lit. a) i ograniczenia przechowywania – retencji danych (art. 5 ust. 1 lit. e rozporządzenia 2016/679) **sposób dalszego postępowania z danymi zawartymi w nierozpatrzonych wnioskach** (m.in. zasady ich dalszego przechowywania).

Jedną z najistotniejszych kwestii z punktu ochrony danych osobowych jest **weryfikacja wniosku o przyznanie świadczenia. Art. 33 projektu ustawy** wskazuje, że „Wójt, burmistrz lub prezydent miasta dokonując weryfikacji wniosku o przyznanie bonu senioralnego lub wniosku o czasowe zwiększenie wartości bonu senioralnego bierze pod uwagę w szczególności: 1) informacje uzyskane w związku z postępowaniem: a) o przyznaniu świadczenia uzupełniającego, b) o przyznaniu świadczenia wspierającego, c) o przyznaniu usługi opiekuńczej w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia i w rodzinnych domach pomocy, d) o przyznaniu usług sąsiedzkich, e) o przyznaniu specjalistycznej usługi opiekuńczej w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, f) o umieszczenie w domu pomocy społecznej, g) o ustalenie pobytu w innej instytucji zapewniającej opiekę całodzienną lub całodobową, h) o przyznanie zasiłku dla opiekuna, i) o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego; 2) dane zgromadzone w rejestrze PESEL oraz rejestrze mieszkańców, o których mowa odpowiednio w art. 6 ust. 1 i art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2024 r. poz. 736 i 854).”. Wprowadzenie proponowanego rozwiązania powinno poprzedzone być

analizą przepisów o ustawy o pomocy społecznej¹¹, ustawy o świadczeniu uzupełniającym¹² oraz ustawy o świadczeniu wspierającym¹³ w zakresie praw i obowiązków wójta, burmistrza lub prezydenta miasta do przetwarzania danych osobowych. Przewidywane w projektowanej ustawie kompetencje organów publicznych, w tym co do przetwarzania danych osobowych powinny znaleźć odzwierciedlenie także w przepisach tychże ustaw. Zapewni to poszanowania zasady legalizmu i niedomniemywania kompetencji w przedmiotowym zakresie oraz wpłynie na spójność przepisów. Dodatkowo należy wskazać na nieostry charakter projektowanej normy przez zastosowanie sformułowania „**w szczególności**”. Projektowany przepis powinien zawierać **zamknięty katalog informacji**, w tym danych osobowych, adekwatnych i niezbędnych dla realizacji ściśle określonego celu, które organ bierze się pod uwagę dokonując weryfikacji wniosku, celem zapewnienia zgodności z zasadami: zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości (art. 5 ust. 1 lit. a), ograniczenia celu (art. 5 ust. 1 lit. b) oraz minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia 2016/679).

Co równie istotne, z projektowanego art. 33 nie wynika, w jaki sposób i w jakim trybie, z punktu widzenia ww. zasady rozliczalności, dane wymienione w tym przepisie, tj. dane dotyczące postępowań administracyjnych z zakresu pomocy społecznej oraz dane pochodzące z ewidencji PESEL, **będą pozyskiwane z innych źródeł i od innych administratorów**. W szczególności nie jest jasne, czy projektowana regulacja stanowi *lex specialis* wobec przepisów ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2024 r. poz. 736), regulujących tryb dostępu do danych zgromadzonych w rejestrze PESEL. Co więcej, informacje o określonych postępowaniach administracyjnych dotyczących świadczeń pomocy społecznej są objęte tajemnicą, o której mowa w 100 ust. 7 ustawy o pomocy społecznej. Organ nadzorczy zwraca uwagę, że omawiany przepis projektu nie określa, w jakim trybie (tj. wnioskowym czy bezwnioskowym) powyższe dane będą pozyskiwane, kto będzie decydował o celu i sposobie pozyskiwania danych zgromadzonych w innych bazach oraz, czy pozyskiwanie przedmiotowych danych osobowych ma następować w sposób zautomatyzowany. **Udostępnienie danych powinno następować jedynie w konkretnie określonych i uzasadnionych przypadkach, w jasno określonym trybie, w zakresie ograniczonym przepisem prawa, wiązać się ściśle z celem funkcjonowania rejestru, odbywać się na drodze wnioskowej, przy zastosowaniu adekwatnych środków kontroli, poufności i przejrzystości**. Zauważyć należy, że przyjęcie bezwnioskowego trybu dostępu do rejestru może skutkować brakiem kontroli i nadzoru nad faktycznymi powodami pobrania danych z zasobu oraz wykorzystywaniem ich niezgodnie z celem ich uzyskania. Do kwestii tej odniósł się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 22 listopada 2022 r. (sygn. C-37/20), dotyczącym uzyskiwania danych z krajowych rejestrów beneficjentów rzeczywistych. Trybunał wyraził stanowisko,

¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 858).

¹² Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. z 2024 r. poz. 256, 859 i 1246).

¹³ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1429 i 2760).

że zbyt szeroki dostęp do informacji z rejestru może stanowić poważną ingerencję w prawa podstawowe do ochrony prywatności oraz danych osobowych (art. 7¹⁴ i art. 8 ust. 1 i 2¹⁵ Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹⁶). Podobne obawy wyraził Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 3 grudnia 2021 r., sygn. akt III OSK 590/21 oceniając model teletransmisji danych z rejestru PESEL.

Zgodnie z projektowanym **art. 35 ust. 4 ustawy** „Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie oceny poziomu niezaspokojonych potrzeb w zakresie podstawowych czynności życia codziennego przez osobę, o której mowa w art. 4, stanowi podstawę do odmowy przyznania bonu senioralnego.”. Wątpliwości budzi, czy zgoda osoby ubiegającej się o przyznanie bonu senioralnego powinna stanowić podstawę prawną dla realizacji zadań publicznych związanych z wydatkowaniem środków publicznych. Takie rozwiązanie w istocie będzie rodzić przekonanie co do przymusu poddania się powyższemu badaniu, a nie co do możliwości wyrażenia na nie zgody. Przy takim brzmieniu projektowanego przepisu administrator danych osobowych (tj. organ prowadzący postępowanie w przedmiocie przyznania bonu senioralnego) będzie pozyskiwać zgody na przetwarzanie danych szczególnych kategorii wymienionych w art. 9 rozporządzenia 2016/679 dla realizacji wskazanego celu, co budzi wątpliwości co do zgodności z art. 7 rozporządzenia 2016/679¹⁷. Przepisy prawa powinny określać jasne podstawy prawne dla realizacji zadania publicznego przez podmioty publiczne, wraz ze stosownymi gwarancjami ochrony danych osobowych, wymienionymi powyżej (tj. w szczególności wraz z określeniem celów przetwarzania i zakresu przetwarzanych danych).

W kontekście art. 35 ust. 4 projektu ustawy zasadne wydaje się również pytanie o sposób dalszego postępowania z pozyskanymi na wniosku danymi osobowymi seniora oraz osoby uprawnionej, w tym również w dołączanej do wniosku dokumentacji. Wyjaśnienie tej kwestii istotne jest z punktu widzenia zasady zgodności z prawem i przejrzystości przetwarzania (art. 5 ust. 1 lit. a rozporządzenia 2016/679).

¹⁴ „Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się”.

¹⁵ „1. Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą.

2. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą, i prawo do dokonania ich sprostowania”.

¹⁶ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej – 2007/C 303/01 (Dz.U. UE C z 14 grudnia 2007 r.).

¹⁷ „1. Jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie zgody, administrator musi być w stanie wykazać, że osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych.

2. Jeżeli osoba, której dane dotyczą, wyraża zgodę w pisemnym oświadczeniu, które dotyczy także innych kwestii, zapytanie o zgodę musi zostać przedstawione w sposób pozwalający wyraźnie odróżnić je od pozostałych kwestii, w zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem. Część takiego oświadczenia osoby, której dane dotyczą, stanowiąca naruszenie niniejszego rozporządzenia nie jest wiążąca.

3. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo w dowolnym momencie wycofać zgodę. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem. Osoba, której dane dotyczą, jest o tym informowana, zanim wyrazi zgodę. Wycofanie zgody musi być równie łatwe jak jej wyrażenie.

4. Oceniając, czy zgodę wyrażono dobrowolnie, w jak największym stopniu uwzględnia się, czy między innymi od zgody na przetwarzanie danych nie jest uzależnione wykonanie umowy, w tym świadczenie usługi, jeśli przetwarzanie danych osobowych nie jest niezbędne do wykonania tej umowy.”.

Pozytywnie należy odnieść się do **art. 44 projektu ustawy**, który wskazuje na rozwiązania analogiczne do zawartych w art. 100 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.). Przewiduje bowiem w swojej konstrukcji potrzebę kierowania się, przez podmioty realizujące zadania związane z bonem senioralnym, dobrem osób korzystających z tego świadczenia i ich zstępnych, w tym co najistotniejsze, zobowiązuje te podmioty do **zachowania w tajemnicy danych osobowych uzyskanych w toku prowadzonych czynności**.

Art. 45 ust. 4 projektu ustawy wskazuje, że „W sprawozdaniach, o których mowa w ust. 1, przekazywane są w szczególności dane dotyczące liczby osób, którym przyznano bon senioralny [...]”. Norma ta, mając na uwadze użyte sformułowania „**w szczególności**”, wskazuje na możliwość przetwarzania szerszego zakresu informacji i danych w sprawozdaniu. O ile rozwiązanie to ma dotyczyć danych o charakterze osobowym, to zasadne jest określenie tych danych w projekcie ustawy. Wyjaśnienie tej kwestii ma znaczenie dla realizacji zasad: zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości (art. 5 ust. 1 lit a) oraz ograniczenia celu (art. 5 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2016/679).

Jednocześnie pragnę podkreślić, że uwagi organu nadzorczego przedstawiane w toku prac legislacyjnych mają charakter eksperckich wskazówek dla projektodawcy, który podejmuje decyzję co do ostatecznego kształtu przyjmowanych przepisów i odpowiada za zapewnienie ich zgodności z przepisami o ochronie danych osobowych.

Łączę wyrazy szacunku,

Mirosław Wróblewski
Prezes Urzędu
Ochrony Danych Osobowych